

StV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö

KAA 2/2018 vp Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen

Kansalaisaloitteessa KAA 2/2018 esitetään, että julkisia hankintoja koskevan lain (Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista) 9 §:ään lisätään 16. kohdaksi soveltamisalueen seuraava rajausta: "Tätä lakia ei sovelleta sellaisten vammaispalveluiden hankintaan, joissa on kyse vammaisten henkilöiden välttämättömän huolenpidon ja tuen tarpeista ja tarpeisiin liittyvistä palveluista asumisessa ja jokapäiväisessä elämässä."

Aloitteen perusteluissa korostetaan, että vammaisilla henkilöillä tulisi olla oikeus valita oma asuinpaikkansa ja että kilpailuttamismenettelyn seurauksena heillä ei ole osallisuutta eikä oikeusuojaikenoja itseensä koskevien asioiden järjestämisessä. Lisäksi todetaan, että erityisesti uusintakilpailutusten seurauksena tapahtuvalla asumispalvelujen henkilökunnan vaihtamisella saattaa olla kohtalokkaat vaikutukset asukkaiden mielenterveyteen ja toimintakykyyn.

Suomen Kuntaliitto toteaa näkemyksensä seuraavaa:

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta määrittää sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen olevan kuntien vastuulla. Lain 4 §:n mukaan kunnat voivat järjestää palvelut usealla eri tavalla: omana tuotantona, kuntien välisenä yhteistyönä, palvelusetelillä tai ostopalveluina. Vastuu palvelujen järjestämisestä sekä niiden laadusta ja saatavuudesta säilyy kunnilla kaikissa tilanteissa.

Kuntalain 1 §:n mukaan *"Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla"*.

Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista, hankintalaki, pohjautuu EU:n hankintadirektiiviin (2014), jonka soveltamisalassa vammaispalvelut ovat. Hankintalaki ei vaadi kilpailuttamaan vammaispalveluja silloin, kun ne toteutetaan kunnan omana tuotantona tai palvelusetelillä. Jos palveluja ostetaan oman organisaation ulkopuolelta, sitoo hankintalaki kunta.

Työ- ja elinkeinoministeriön tiedotteen 17.10.2017 mukaan *"EU:n hankintadirektiivi kattaa yksiselitteisesti julkiset sote-palveluhankinnat ja se vaatii avoimuuden ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteiden noudattamista. Tätä koskien on vielä nimenomaisesti varmistettu EU:n komission kanta. Komission mukaan vammaispalveluja ei ole mahdollista sulkea kansallisesti hankintasääntöjen ulkopuolelle. Komissiolla ei myöskään ole tiedossaan yhtään maata, jossa kansallinen implementointi olisi tehty tältä osin direktiivin vastaisesti"*.

Kuntaliitto ei kannata kansalaisaloitteessa esitettyä menettelytapaa, koska se on EU-lainsäädännön vastaista.

Hankintalaki (1397/2016) uudistettiin vuoden 2017 alusta lukien uuden direktiivin vaatimusten mukaiseksi. Laissa huomioitiin direktiivin velvoitteet myös sosiaali- ja terveyspalvelujen kilpailuttamisesta. Laissa kiinnitettiin erityisesti huomiota siihen, että hankintalaki edesauttaa ja tukee palvelujen hyvää laatua. Laissa on menettelyllisten säännösten lisäksi laatua tukevia säännöksiä sekä viittaus muuhun sosiaali- ja terveyspalveluja koskevaan lainsäädäntöön. Sosiaali- ja terveyspalveluita koskeva sääntely on hankintalain luvussa 12 omana kokonaisuutenaan.

Hankintalaki mahdollistaa joustavia menettelyjä palvelujen hankintaan. Lain 12 luvussa korostetaan asiakkaan asemaa palvelujen käyttäjänä ja todetaan, että hankintayksikön on huomioitava laajasti heidän tarpeensa hankintoja tehtäessä. Pitkäkestoisia hoito- ja asiakassuhteita koskevilla hankinnoilla on ”määritettävä sopimusten kesto ja muut ehdot siten, että sopimuksista ei muodostu kohtuuttomia tai epätarkoituksenmukaisia seurauksia palvelun käyttäjille”. Joissakin yksittäistapauksissa on myös mahdollista tehdä suorahankintoja.

Hankintayksikkö voi hankintalain mukaisesti kilpailuttaa asumispalveluissa puitejärjestelyllä joukon palveluntarjoajia, joista asiakas saa sen jälkeen itse valita tarpeisiinsa parhaiten soveltuvan palveluntarjoajan. Hankintalaki mahdollistaa joustavat, tarkoituksenmukaiset, hyvälaatuiset ja kustannustehokkaat hankinnat. Oikein toteutettuna se myös turvaa asiakkaiden saaman palvelun laadun jatkuvuuden. Hankintalain tunteminen on ja sen antamien mahdollisuuksien käyttö on keskeistä palvelujen hankinnassa.

Kansalaisaloitteen ehdotuksen mukainen hankintalain soveltamisalueen rajaus ei estä alan yrityskauppoja eikä henkilökunnan vaihtuvuutta. Sen sijaan se saattaa pahimmillaan johtaa palvelujen laadun heikkenemiseen sekä kustannusten hallitsemattomaan nousuun. Koska kunnat ovat vastuussa palvelujen järjestämisestä, saatavuudesta ja laadusta kaikissa tilanteissa, se johtaisi kuntien kannalta kohtuuttomiin tilanteisiin kuntien ollessa vastuussa asiakkaan suoraan valitsemista palveluista, joiden soveltuvuutta asiakkaalle kunnat eivät pystyisi kontrolloimaan.

Kansalaisaloite sulkee hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle sellaiset vammaispalvelut, joissa on kyse vammaisten henkilöiden välttämättömän huolenpidon ja tuen tarpeista ja tarpeisiin liittyvistä palveluista asumisessa **ja jokapäiväisessä elämässä. Tämä** pitää sisällään asumispalvelujen lisäksi myös muut vammaispalvelulain 8 §:n 2 mom. mukaiset palvelut. Vammaispalvelulain 8 §:n 2 momentin mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle kohtuulliset kuljetuspalvelut niihin liittyvine saattajapalveluineen, päivätoimintaa, henkilökohtaista apua sekä palveluasuminen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua **suorituukseksi tavanomaisista elämän toiminnoista.**

Kuntaliitto pitää erittäin tärkeänä kunnan asukkaiden osallistumismahdollisuutta omien palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Kuntaliitto pitää tärkeänä myös palvelujen hyvän laadun, jatkuvuuden, joustavuuden ja kustannustehokkuuden turvaamista. Näiden asioiden merkitys korostuu varsinkin paljon palveluja käyttävien henkilöiden osalta. Kuntaliitto näkee, että keskeistä on tällöin kunnan hankintaosaaminen sekä palvelujen ja niitä koskevan lainsäädännön tuntemus.

SUOMEN KUNTALIITTO

Jaana Viemerö
erityisasiantuntija